

3. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. — М. : Высшая школа, 1990. — 119 с.

4. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс : учебник для студентов высших учеб. заведений : в 2 кн. / И.П. Подласый. — М., 2001.

5. Философский энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / ред. кол. : С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. — 2-е изд. — М. : Сов. Энциклопедия, 1989. — С. 376. — Режим доступа : <http://www.runivers.ru/bookreader/book140184/#page/376/mode/1up>

Фальковська Л.М.

*старший викладач кафедри теоретичної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

КОНСТРУКТ «СПРАВЕДЛИВІСТЬ» В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Поняття «соціального розвитку особистості» було запропоноване В.І. Бобневою в другій половині минулого століття для окреслення «особливого виду індивідуального розвитку людини», що складає основу процесів соціалізації та виховання [3]. Соціалізація та соціальний розвиток постають рівноправними частинами єдиного процесу входження людини у світ культури та соціальних відносин, утворюючи унікальне поєднання процесів *типізації* та *індивідуалізації* на кожному із етапів онтогенезу особистості.

Типізація у соціальному розвитку особистості, будучи результатом цілеспрямованого психологічного впливу з боку різноманітних суспільних інституцій, забезпечує адаптацію, соціально-психологічний зв'язок між поколіннями, створює умови досягнення людьми взаєморозуміння в межах певної культури тощо. *Індивідуалізація* ж передбачає самостійне (а, отже, стихійне) накопичення соціального досвіду та напрацювання власного ставлення до соціальних норм та цінностей.

Диспропорції у домінуванні типового змісту в структурі особистості загрожує не тільки втратою індивідуальності, а й відсутністю необхідного ступеню свободи в оцінці групових цінностей, норм задля формування особистісного ставлення до них та для побудови нового групового досвіду [1]. Надмірність індивідуального змісту в структурі особистості загрожує втратою для дорослих можливості спрямовувати соціальний розвиток дитини чи підлітка в межах здорового глузду. Тонкощі гармонійного поєднання типового та індивідуального у соціальному розвитку особистості полягають створенні особливих психолого-соціально-педагогічних умов, які мають

забезпечувати вільне спілкування зі світом, даючи можливість дітям та підліткам виявляти власну суб'єктність, водночас задаючи певні межі для того досвіду, який може виявитися травматичним, асоціальним, шкідливим для здоров'я тощо.

Збалансованість у структурі особистості процесів типізації та індивідуалізації закладає підвалини подальшого розвитку особистості. Особистісне зростання – активний безперервний процес, у якому людина бере на себе відповідальність за свій майбутній життєвий шлях [2]. Якого б рівня розвитку не досягла особистість, завжди в ній закладені можливості подальшого зростання та змін – це найбільш значимі її особливості. Втім у ситуації життєвого вибору особистість завжди балансує надаючи перевагу чи цінностям зростання чи цінностям здорового регресу (Г.У. Олпорт, 1998); обираючи між мотивами зростання (метамотивами) чи дефіцитарними (А.Г. Маслоу, 1999), де досвід свободи вибору особистості є доволі вагомим.

Яким чином особистість інтерпретує та прогнозує свій власний життєвий досвід, завбачає (конструює) майбутні події, опановує плінні події – відповідь на це питання знаходимо у «Теорії особистісних конструктів» Дж.А. Келлі [4]. Особистісні конструкти, будучи складовими ядра особистості, є формою узагальнення попереднього досвіду, які використовуються особистістю як класифікаційно-оціночний еталон для аналізу життєвих ситуацій, якщо валідизувались особистістю з точки зору їх прогностичної ефективності. Система конструктів (їх зміст, взаємозв'язки тощо) дає можливість зрозуміти особистість, оскільки, крім іншого, конструкт здатен організувати та регулювати її поведінку.

Конструкт «справедливість», як і всі особистісні конструкти є біполярним та дихотомічним, тому у свідомості людини більш раціоналізованим, визначеним (який можливо описати, окреслити) є протилежний полюс – «несправедливість». Оцінка особистістю життєвої події на рахунок її справедливості/несправедливості має місце лише тоді, коли констатується (свідомо чи несвідомо) факт порушення справедливості, порушення балансу інтересів, як мінімум, двох сторін. Сприятливі для «образу Я» ситуації не задіюють цього конструкту, але будь-яка загроза може актуалізувати даний конструкт та певним чином зрегулювати поведінку – від активного спротиву до уникання.

Важливим за даних обставин є те, що вибір стратегії та тактики поведінки має бути продиктованим здоровим глуздом, який блокував би крайнощі у розв'язанні колізії, а був спрямованим у бік вибору асертивної позиції, за якої задоволення власної потреби не загрожує задоволенню потреб інших осіб, що є можливим лише за умови особистісної зрілості, яка здатна відповідально, зважено та неупереджено співдіяти зі світом.

Список використаних джерел

1. Битянова М. Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей / Учебное пособие / Марина Ростиславовна Битянова. – Москва: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576 с.

2. Психологія особистості: Словник-довідник / [П.П.Горностай, Т.М.Титаренко]. – К.: - Рута, 2001. – 320 с.
3. Социальная психология личности. / [Е.В.Шорохова, М.И.Бобнева]. – М., 1999.
4. Франселла Ф., Баннистер Д. Новый метод исследование личности: Руководство по репертуарным личностным методикам / Ф. Франселла, Д. Баннистер [Пер. с англ.] / [Ю.М.Забродин, В.И.Похилько]. – М.: Прогресс, 1987. – 236 с.: ил.
5. Фальковська Л.М. Конструкт справедливості як механізм регуляції поведінки / Л.М. Фальковська // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Особистісне зростання: теорія і практика», м. Житомир (травень 2016 року) / «Наука і освіта», № 5/, 2016. – С. 90-95.

Фриз І.В.

*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної, вікової та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Сучасна молода людина потребує наявності відповідальності як важливої характеристики конкурентоспроможної молоді. У роботах вітчизняних психологів відзначається, що відповідальність є найважливішою рисою особистості та розглядається як форма свідомості та саморегуляції (О.Л.Васильєва), системна властивість особистості (А.І.Крупнов, К. Муздибаєв), форма активності (К.А. Абульханова-Славська) та ін. На сучасному етапі розвитку психологічної науки вже немає потреби доводити важливість наявності відповідальності як для молоді, так і для зрілої особистості. Незаперечною є необхідність вивчення факторів, які впливають на формування відповідальної особистості.

У літературі поняття «відповідальність», зводиться до «готовності відповісти, відізнатися», що передбачає усвідомлення людиною такої готовності та визнання себе автором свого життя.

У вітчизняній психології відповідальність, зазвичай розглядається в контексті вольових якостей, яка виявляється у здійсненні контролю над діяльністю людини. Вчені доводять, що відповідальність не дана людині від народження, вона формується та розвивається в діяльності та подіях, які вимагають її прояву.

К. Муздибаєв у власних дослідженнях розглядає відповідальність як властивість особистості та виділяє такі її ознаки: точність, пунктуальність, вірність особистості в виконанні обов'язків та її готовність відповідати за наслідки своїх дій. Водночас вчений зазначає, що сукупність цих ознак не